

АКТИВІЗАЦІЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ НА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТТЯХ

Любов Скрипник,
викладач-методист
КВНЗ «Запорізький педагогічний коледж»

Практичні заняття слід організовувати так, щоб студенти були постійно зацікавлені завданнями, роботою, мали позитивний настрій, почуття власного успіху.

Серед форм навчального процесу одне з головних місць займають практичні заняття. Вони мають на меті поглиблювати, розширювати, узагальнювати теоретичні знання, отримані студентами на лекціях або під час самостійної роботи та забезпечувати оволодіння навичками і вміннями, застосування цих знань у практичній діяльності. Практичні заняття слід організовувати так, щоб студенти були постійно зацікавлені завданнями, роботою, мали позитивний настрій, почуття власного успіху.

Для того, щоб привчити студентів самостійно мислити, слід уміло формулювати запитання, поєднуючи спеціальні категорії вивченої навчальної дисципліни з педагогічними поняттями.

Якщо запропоноване студентам завдання здається малоцікавим, їхнє прагнення до пізнавальної діяльності стимулюється недостатньо.

Серед типових видів навчальної діяльності студенти виділяють ті, що є найбільш ефективними:

- вирішення ситуаційних завдань;
- проектування та виготовлення наочних посібників;
- моделювання виробничих процесів;

- виконання тестів;
- підготовка повідомлення чи виступу;
- складання тематичних словників, загадок;
- проведення експериментів, обробка отриманих експериментальних даних.

Отже, основна мета практичних занять – навчити студентів різноманітним видам самостійної роботи, прищеплювати навички самоосвіти, оскільки різноманітність прийомів роботи активізує пізнавальну діяльність.

Наприклад, підготовка повідомлення чи виступу.

Важливим компонентом професійної діяльності сучасного вчителя залишається технологія вдосконалення мовленнєвої підготовки. Ключовим поняттям цієї технології є культура фахового мовлення – досконале володіння літературною мовою, її нормами, уміння правильно, точно й виразно передавати думки засобами мови.

Оскільки слово вчителя є тим наочним зразком, який учень сприймає й наслідує, педагог повинен постійно вдосконалювати своє мовлення. Мова і професія – дві важливі суспільні категорії, що визначають глибину пізнання

світу, опанування надбань цивілізації, рівень мовленнєвої культури. Мова є засобом спілкування, а професія – інформаційним матеріалом, який використовуємо для вирішення важливих проблем завдяки доречному, вмілому, правильному добору мовних одиниць.

Сучасні підходи до навчання рідній мові великого значення надають розвиткові усного та писемного мовлення, мовленнєвій культурі особистості. Спілкування у комунікативній функції є особливим видом інтелектуальної мовленнєвої діяльності. Мовець ставить перед собою певні завдання й намагається їх виконати. Основним з-поміж таких завдань у спілкуванні є повідомлення та вплив на адресата. Від цього залежить вибір мовленнєвих засобів, жанр і стиль висловлювань. Розв'язати це завдання допоможе робота в групах, де студенти роблять кроки до толерантного спілкування, де виховується повага до особистості, виробляється вміння цінувати думку товариша, переконливо доводити істину, виявляти наполегливість в обстоюванні своєї позиції.

Формування умінь створю-

вати висловлювання потребує кропіткої роботи в складанні й доборі системи вправ. Багатий текст – шлях до оволодіння мовними скарбами. Опора на текст під час вивчення мовного явища ніби зближує те, що лежить на поверхні: слово – об'єкт лінгвістики і слово – елемент, вияв образного, художнього мислення. Це дає поштовх асоціативному мисленню, розширює погляд на сутність речей.

Соціокультурна змістова лінія реалізується на основі відібраних текстів відповідної тематики, що використовуються як дидактичний матеріал для мовної та мовленнєвої змістових ліній:

- я і українська мова та література;
- я і Батьківщина (природа, історія; рідне село чи місто);
- я і національна культура (звичаї, традиції, свята, культура взаємин, українська пісня);
- я й освіта, наука;
- я і ти (члени родини, друзі, товариші)...

Дібрані тексти сприяють підвищенню рівня мотивації до вивчення української мови, культури. Студенти вчаться будувати висловлювання на задані теми.

Під час формування навичок зв'язного мовлення широко використовується продуктивно-творчий метод, який тісно поєднується з репродуктивним (коли студенти дослівно відтворюють запропонований текст). Продуктивно-творчий реалізується у творчих завданнях, спрямованих на здобуття вмінь чітко висловлювати думку українською мовою.

Наприклад, завдання: з'ясувавши мету виступу, дібравши відповідний фактичний матеріал, скласти виступ на одну із тем:

– необхідність дотримання мовного режиму в школі;

– чи впливає мовлення людини на формування її іміджу;

– необхідність проведення шкільного Шевченківського свята (для учнівських зборів або зібрання літературного гуртка).

Важливим у формуванні пізнавальної активності є також метод експерименту, який ґрунтується на мислительних прийомах. Він передбачає перебудову об'єкта пізнання, вилучення його з одного середовища і включення в інше...

Наприклад, завдання: «Відновлення тексту» – творче завдання – студенти отримують картки з частинами текстів і складають з них повні тексти. (Без верби і калини нема України. Верес і бджоли. Витівки Діда Мороза. Запорізький дуб. Дівчина з легенди...).

Визначити мету оповідання у відновлених текстах і вказати, як вона впливає на розташування частин тексту.

Метод аналогії використовується для організації самостійної пізнавальної діяльності студентів: здобуття нових знань, їх систематизація, розвиток інтуїції, уяви.

У фаховій літературі, текстах документів, їх мові, мовленнєвих ситуаціях цей метод дає можливість обирати синтаксичні конструкції, фрази відповідно до конкретного змісту, мети, характеру висловлювання.

У процесі вивчення будь-якого матеріалу, насамперед лексичного і фразеологічного, формують інтерес до занять з мови дидактичні ігри, елементи цікавої граматики, народознавства; вправи, що стимулюють до спостереження над фактами мови, над виразністю; завдання творчого характеру, лінгвістичні задачі, еле-

менти змагання... Пізнавальна активність студентів на занятті мови значно зростає, якщо створити атмосферу захоплення навчальною працею.

Однією з форм проведення практичного заняття, яка б відповідала вимогам активізації пізнавальної діяльності, може бути гра. На ігровому занятті відбувається закріплення та поглиблення знань як здобутих на лекціях, так і самостійно набутих, уміле їх застосування, створюються умови для активного обміну думками та досвідом.

«Добери синоніми». На дошці записані українські за походженням слова, до яких потрібно дібрати синоніми іншомовного походження – вступник, загарбник, розумовий. Суперечка, глузувати, поступ, короткий.

«Омонімічний двобій». Студенти по черзі називають омоніми. Хто допустить помилку, чи надто довго думатиме, вибуває. (Придумайте якнайбільше омонімів; скласти каламбур із омонімами; омоніми – наші тезки).

«Будь уважним». Викладач зачитує фразеологізм і кілька пояснень його значення. Студенти записують цифру, яка відповідає правильній відповіді (бити байдики – 1; нічого не робити – 2; бути веселим – 3...).

Відомо, що інтерес до навчання виникає тоді, коли студент із пасивного суб'єкта перетворюється на творця, співавтора заняття. Тому намагаюся залучати їх до проведення й підготовки певних завдань, формулюю прагнення працювати з додатковою літературою, сприяю усвідомленню власної значущості.

Наприклад, проведення фразеологічних хвилинок дає можливість розвивати пізнавальну активність. Студенти

розповідають про походження фразеологізмів, пояснюють їх значення.

Продуктивною і цікавою є справа на добір усталених виразів до поданих слів...

Таким чином, використання запропонованих завдань, урізноманітнення форм проведення занять та врахування психолого-педагогічних умов активізації діяльності студентів – усе це сприяє формуванню інтересу до занять української мови, української мови (за профспрямуванням, народознавства...).

Моделювання виробничих процесів

Пізнавальна активність формується й у процесі виконання таких завдань, які вимагають застосування отриманих знань для оволодіння уміннями та навичками, показати студентам значення цих знань у житті та практичній діяльності.

Проблемний метод – це організація навчального процесу так, коли студенти, розв'язуючи пошукове завдання, наштовхуються на щось нове, не зрозуміле з першого погляду. Вийти зі створеної проблемної ситуації допомагає викладач. Ефективність такого методу полягає в тому, що він спрямований на активізацію розумової діяльності студентів, привчає їх аналізувати матеріал – досліджувати, робити на основі аналізу правильні висновки.

Наочність – це не тільки основа почуттєвого сприйняття, необхідного для свідомого засвоєння нових знань, але й шлях, засіб, що веде до розвитку мислення. К.Д. Ушинський вважав наочність найважливішою основою навчання.

На заняттях з народо-

знавства використовуємо наочність, зроблену студентами власноруч.

Наприклад, практичне заняття з народознавства «Народна кулінарія»

Мета: продовжувати знайомитись з українськими стравами, способами їх готування;

згадати прислів'я, приказки, скоромовки про страви української кухні;

розвивати здатність, потребу та інтерес до спілкування, до пізнання себе;

вчити не лише здобувати інформацію, а й активно оперувати нею;

збагачувати активний словник студентів.

Кожна нація, кожен народ, навіть кожна соціальна група мають свої традиції, звичаї, обряди та свята, становлення яких відбувається протягом багатьох століть.

Традиція – це те, що передають від покоління до покоління як загальноприйняте, загальнообов'язкове, перевірене минулим досвідом, визнане необхідним для забезпечення подальшого існування й розвитку особистості, колективу, держави, суспільства.

Мета традиції – закріплювати і відтворювати в нових поколіннях усталені способи життєдіяльності, типи мислення і поведінки.

Обряд – колективна символічна дія. Характером для обряду є художнє оформлення всього його комплексу.

Обрядова їжа – саме її готували студенти, вивчивши способи, правила приготування та подавання до столу.

Спочатку група студентів уклала тлумачний словник «Страви українського столу» (святкові, буденні, весільні, щоденні).

За допомогою додаткової

літератури та інтернету студенти познайомились із матеріалом про страви та способи їх приготування.

Потім готували страви, накривали за всіма українськими звичаями стіл, запрошували гостей і демонстрували своє вміння прикрашати оселю, готувати страви, пригощати гостей з посуду, який ще зберігся у мами, бабусі.

Кожен студент «приміряв на себе» запропоновану роль, будував діяльність згідно зі своєю роллю... Знання, вміння показував не окремий студент, а вся мікрогрупа, тому що рішення виробляється колективно. Таким чином, формується культура спілкування в колективі, розвивається вміння поважати думку інших...

Молодші покоління отримують від старших певні здобутки культури. Їм необхідно продовжувати і вдосконалювати те, що здобули пращури. Націю визначають як цілісність поколінь минулих, сучасних і майбутніх. Таку цілісність підтримують традиції. Завдяки їм зберігається все те, що є обличчям народу, що відрізняє його від інших народів.

Засвоєння перелічених методів забезпечує активність у формуванні пізнавальної самостійності студентів, тобто озброює їх інструментами пізнання, вчить працювати над термінологічною, діловою та професійною лексикою, що поглиблює знання з обраного фаху та вдосконалює мовленнєві здібності.

Кожний дорослий – дитина свого часу, носій особливостей рідного краю, де виріс, опанував мову. Збереження чистоти, самобутності і краси мови – одна з найважливіших функцій педагога у суспільстві.